

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Henrik Queckfeldt

Barnfridsbrottet – Pre prejudikat

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Anders Sjögren

HT2021

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställning	6
1.3 Avgränsning	7
1.4 Metod	8
1.5 Perspektiv	8
1.6 Material	9
1.7 Forskningsläge	10
1.8 Disposition	10
2 UNDERSÖKNING AV GÄLLANDE RÄTT; BARNFRIDSBROTTET	11
2.1 Allmän grundläggande straffrätt	11
2.1.1 Barnfridsbrottets kriminalisering	12
2.2 Utformning	13
2.2.1 Bevittna	14
2.2.2 Närstående	15
2.2.3 Den straffbara gärningen	16
2.2.4 Uppsåt	17
2.2.5 Konkurrensfrågor	17
2.2.6 Påföljd	17
3 RÄTTSFALLSSTUDIE	18
3.1 Inledning	18

3.2	B 2540-21 "Trovärdigt vittne?"	18
3.2.1	Domstolens bedömning	18
3.2.2	Egna kommentarer	19
3.3	B 7539-21 "Sovande barn"	20
3.3.1	Domstolens bedömning	20
3.3.2	Egna kommentarer	21
3.4	B 2787-21 "Psykosen"	22
3.4.1	Domstolens bedömning	22
3.4.2	Egna kommentarer	22
3.5	B 13323-21 "Konkurrens"	23
3.5.1	Domstolens bedömning	23
3.5.2	Egna kommentarer	23
3.6	B 2245-21 "Yxmålet"	23
3.6.1	Domstolens bedömning	23
3.6.2	Egna kommentarer	24
3.7	B 14477-21 "Husbranden"	25
3.7.1	Domstolens bedömning	25
3.7.2	Egna kommentarer	25
4	ANALYS	27
4.1	Inledning	27
4.1.1	Det utökade straffet	27
4.2	Min bild av domstolens argumentation	27
4.2.1	Högt och lågt beviskrav	28
4.2.2	Konsumtion och konkurrens	28
4.3	Slutsats	29
4.3.1	Samlade bilden av rättsfallen och rättsläget	29
4.3.2	Legalitetssprincipen och förutsebarheten	29
4.3.3	Skyddsintresset för barnfridsbrottet	30
4.3.4	De lege ferenda	31
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	33
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	37

Summary

The new bill “violation of a child’s integrity” went into force on the 1st of July, 2021 to ensure that more rights for children in criminal law were implemented. The bill was placed in chapter 4 section 3 in the Swedish Criminal Code (1962:700).

In the section there is a line up of an exhaustive list of foundation crimes. In order for the violation of a child’s integrity to be able to come into effect, at least one of these crimes must have been proven. Furthermore, the victim of the foundation crime and the perpetrator must be, or have had been, a family member to the child. The section also includes a range of punishment of gross violations of a child’s integrity.

In this bachelor’s thesis I complete a comprehensive analysis for the purpose of looking at the legal position in the newly passed bill. With the assistance of legislative history and through my case studies I shine a light on the work in lower courts such as interpretation of the law and the adjudication process.

I also highlight how the victim and perpetrator simply have difficulties anticipating the judicial results of the process when it is not consistent. This can potentially become a shortfall in the lack of foreseeability, which may be problematic.

I conclude with an evaluation in which I take a stand on (i) *de lege ferenda*, (ii) foreseeability in administration of justice through the results of my case studies and (iii) an assessment of the crime.

Sammanfattning

Den 1 juli 2021 trädde barnfridsbrottet i kraft och placerades i 4 kap. 3 § brottsbalken (1962:700). Den infördes för att stärka barns straffrättsliga rättigheter. I paragrafen ställs en uttömmande lista upp på grundbrott som måste blivit styrkta för att barnfridsbrottet ska bli aktuellt. Vidare krävs att gärningsmannen och offret, för grundbrottet, är närstående till barnet. Avslutningsvis i paragrafen finns en särskild straffskala med grovt brott i.

I denna uppsats gör jag en ingående analys i syfte att utreda hur rättsläget ser ut i den nya lagen. Genom att analysera förarbetena och med hjälp av en rättsfallsstudie belyser jag tillämpningen av lagen i underinstanserna. I uppsatsen tar jag i beaktan viktiga tolkningsfrågor som kan uppkomma i rättskipande, och konsekvenserna detta kan få. Jag tar i uppsatsen även hänsyn till hur det kan drabba målsägande, gärningsmän och offer när de inte med enkelhet ser ett konsekvent dömmande från domstolarna vilket potentiellt utgör en brist i förutsägbarhetsprincipen.

Slutligen genomförs en sammanvägd granskning där jag tar ställning för (i) de lege ferenda, (ii) förutsebarhet i rättskipande genom rättsfallen i studien och (iii) en utvärdering av barnfridsbrottet.

Förord

Tack till alla som orkade med mig under denna period. Min fru, min älskarinna, alla katter som stört mig i processen, min kursare Erik som alltid fanns till hands när jag behövde någon att bolla med och alla andra som hjälpt mig genom denna tid. Jag är förvånad hur mycket icke-juridiska kunskap jag samlat på mig under denna period. Prokrastinering är underbart och hemskt på samma gång.

Jag skulle vilja citera William Howard Taft:

Don't write so that you can be understood, write so that you can't be misunderstood.

Något som jag försökt eftersträva i denna uppsats.

Förkortningar

BrB	Brottsbalk (1962:700)
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
SOU	Statens offentliga utredningar
GM	Gärningsmannen
Brå	Brottförebyggande rådet
Roks	Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige
VKV	Västra Götalandsregionens Kompetenscentrum om våld i nära relationer
RF	Regeringsformen (1974:152)
EKMR	Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
Dir.	Kommittédirektiv

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Närmare 10 % av barnen i Sverige, 210 000 personer, lever i en miljö där de borde känna sig trygga i sin tillvaro, men där våld i hemmet förekommer. Att dessa barn bevittnar våld inom familjen leder till en ökad risk för både fysisk och psykisk ohälsa.¹ Barnfridsbrottet togs därför fram för att stärka barns straffrättsliga skydd. Den 1 juli 2021 trädde barnfridsbrottet (2021:397) i kraft i Sverige. Genom detta åtagande uppfylls en del av artikel 19 i Barnkonventionen, som den 1 januari 2020 trädde i kraft som svensk lag, och lyder:

Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa, sociala och utbildningsmässiga åtgärder för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavarens eller annan persons vård.²

Barn som upplevt våld mot en omsorgsgivare, vilka de står i en beroendeställning till, utsätts för en form av psykiskt våld.³ Det finns även en stor risk för att barnen själva kommer utsättas för fysiskt våld då de ofta går emellan sina föräldrar och själva blir mottagare av det våldet.⁴ I detta finns även överlappande utsatthet, där mellan 30–60 % av barn som upplevt våld i hemmet själva blivit misshandlade eller sexuellt utnyttjade.⁵ Det är även påvisat att våldet förs vidare ner i generationerna.⁶ Desto mer våld en person

---

¹ SOU 2019:32, s.55.

² Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, art.19.

³ Överlien (2012), s 171.

⁴ Ibid. s.172.

⁵ Ibid. s. 37 f.

⁶ Widom, C.S, (2015).

upplevt, desto större är risken att personen själv använder våld i nära relationer.⁷ Studier klargör att dessa tendenser självklart bryts av vissa individer och siffrorna pekar på att majoriteten, 60 % lyckas med detta.⁸ Om lagen kan få de sista 40 % att förkasta detta våldsmönster, återstår att se.

Pandemin har framhävt brister gällande barns utsatthet i samhället där Myndigheten för samhällsskydd och beredskap lämnade in en rapport som belyser vissa problem som uppstått eller hade förvärrats.⁹ Bris¹⁰ visade att barn som hade det svårt hemma fick det ännu värre under pandemin. Familjekonflikter, där barn hör av sig till Bris för hjälp, ökade med 39 % mellan 2019 och 2020, från 6500 kontakter till 9000.¹¹ Detta belyser vikten av lagstiftningen för att säkerställa ett straffrättsligt skydd för de barn som utsätts. Det pågår för närvarande ett arbete som ämnar ta fram en nationell handlingsplan för barn genom en långsiktig strategi.¹²

Då barnfridsbrottet trädde i kraft förhållandevis nyligen, har det i dagsläget endast tillämpats i underinstanser och därför inte berörts i doktrin eller genom praxis och det finns inte heller något prejudikat på ämnet. Följaktligen är förarbetena en viktig vägledning för underinstanserna när dessa dömer. Således är det grundläggande att förarbetena och lagen har utformats på ett sådant sätt att rättstillämpningen blir överskådlig och förutsebar.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att belysa tillämpningen av barnfridsbrottet i underinstanserna. Barnfridsbrottet är ett nytt brott vars tillämpning ännu inte har klargjorts i vägledande prejudikat. Genom att analysera ämnet ämnar jag

---

⁷ Weinehall (1997), s.113f.

⁸ Ibid. s. 117.

⁹ Ärendenr MSB 2020–15172, s.10.

¹⁰ Barnens rätt i samhället

¹¹ Bris årsrapport 2021:1, s.4–6.

¹² Dir. 2021:29., Bris årsrapport 2021:1, s. 29.

att klargöra ifall det finns brister i utformningen som resulterar i en oförutsebar tillämpning.

När förarbetena inte är helt överskådliga kan tillämpningen i underinstanser komma att bli ojämn, vilket i sin tur riskerar att leda till brister i förutsebarheten. En central fråga när bestämmelsen tillämpas är tolkningen av rekvisitet ”bevittna”. Tolkning från olika tingsrätter har lett till olika resultat i till synes lika fall. En brist som kan påverka både förutsägbarhetsprincipen och likhetsprincipen. Det är angeläget att belysa detta eftersom rättssäkerheten i samhället behöver visa på en förutsägbarhet, men även att likhetsprincipen efterlevs, vilket är en viktig del av det demokratiskt samhälle.¹³

I uppsatsen redogör jag för gällande rätt och de bakomliggande rättspolitiska överväganden som tagits ställning till under förarbetena.

För att uppfylla detta syfte ska följande frågeställningar begrundas:

- I. Hur tillämpar rätten barnfridsbrottet i de studerade målen?
  - a. Uppfyller tillämpningen kravet på förutsebarhet?
  - b. Hur beaktas rekvisiten i målen?

1.3 Avgränsning

I uppsatsen undersöks sex rättsfall från underinstanser. Till dagens datum, den 25 november 2021, har jag läst samtliga fall som behandlats av underinstanser. Det är också den enda praxis som behandlas i denna uppsats till följd av att lagen trädde i kraft i juli 2021. Urvalet gjordes genom att granska de fall som mest stod i paritet till varandra, men där utgången till synes blivit olika.

---

¹³ Artikel 5,6 & 7 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Varför jag väljer att dyka lite djupare in i rekvisitet ”bevittna” är för att många remissinstanser ifrågasätter ordet men även för de tolkningsbekymmer som sedermera uppkommer i underinstanserna.

De straffrättsliga rättigheterna, konkurrens och konsumtion av barnfridsbrottet är alla intressanta ämnen som jag berör i uppsatsen, men som till stora delar fått lämnas därhän på grund av utrymmesskäl.

1.4 Metod

Jag har valt att använda mig av rättsdogmatisk/analytisk metod då de lämpar sig bäst för en uppsats som innefattar en rättsfallsstudie. När dessa metoder tillämpas görs en ansats att besvara frågan; Vad gäller i detta fall? För att besvara frågan utgår metoden från de vedertagna rättskällorna vilka är lagstiftningen, rättspraxis, lagförarbeten och litteratur på ämnet.¹⁴

Möjligheten att argumentera med ett förarbetsuttalande är också en egenskap som kan användas genom rättsdogmatiska analys.¹⁵ I rättsdogmatisk metod brukar man skilja på en bunden och en fri argumentation. Den bundna iakttar en strikt rättskällelära och dess förutsättningar. När rättsregeln är svagt utvecklad och regeln tillåter detta, används en friare argumentation.¹⁶ Detta gör det möjligt för mig att använda den friare argumentationen genom uppsatsen, eftersom rättsregeln är svagt utvecklad.

1.5 Perspektiv

Jag använder mig av ett förutsebarhetsperspektiv i uppsatsen. Med hjälp av det perspektivet kan jag genom rättsfallstudiens resultat redovisa och analysera utfallet på ett sätt som visar rättstillämpningen av barnfridsbrottet och dess förutsebarhet.

---

¹⁴ Nääv & Zamboni (2018), s. 21.

¹⁵ Ibid. s. 29.

¹⁶ Ibid. s. 28.

Förutsebarheten i rättstillämpningen är rättssäkerhetens kärna.¹⁷ Förutsebarheten innebär att det ska vara möjligt att förutse vad de straffrättsliga följderna kan tänkas bli av ens handlingar.¹⁸ Detta betyder att lagen måste vara klart och tydligt utformad för att godtyckliga avgörande inte ska ske.¹⁹ Genom tydlighet och precision binds förutsebarhetsprincipen ihop med obestämdhetsförbudet i legalitetsprincipen som har i stort sett samma innebörd som ovanstående princip.²⁰

1.6 Material

Inledningsvis har jag använt mig av psykologiska och sociologiska böcker för att få en bakgrund till hur barn upplever våld i nära relationer, hur detta påverkar barnen psykiskt och fysiskt under uppväxten och vidare i livet.

Jag använde *InfoTorg Juridik* som sökmotor. Sökordet ”Barnfridsbrottet” har använts för samtliga rättsfall. Vid den sista sökningen, 2021-12-04, gav sökningen 83 mål som resultat.

De sex mål som jag har analyserat i uppsatsen är när barnfridsbrottets grundbrott inte är styrkt och/eller i mål där till synes lika förhållande lett till olika slutsatser. Det är dessa som gör dem intressanta för uppsatsen; implementeringen och rättskipningen. Varför jag endast berör sex fall är eftersom utrymmet i uppsatsen är begränsat. Trots att materialet endast är av underinstanser har dessa tillräckligt med substans för att göra en rättsfallstudie med rättsanalytisk metod.²¹

Förarbetena Prop. 2020/21:170 och SOU 2019:32²², men även remissinstansernas svar till dessa, används ingående genom uppsatsen. Litteraturmässigt har jag använt mig av *Juridisk Metodlära*²³ och efter

---

¹⁷ Zila, SvJT 1990, s. 284., Se Peczenik, (1995), s. 89 f.

¹⁸ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren, (2018), s. 27.

¹⁹ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren, (2018), s. 27.

²⁰ Ibid. s. 36.

²¹ Sandgren (2021), s. 54.

²² Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord.

²³ Nääv & Zamboni, (2018).

granskning kommit fram till att rättsdogmatisk/analytisk metod ska användas i denna uppsats.

1.7 Forskningsläge

Det finns redan ett par uppsatser om barnfridsbrottet från en annan infallsvinkel. Ellen Grevåker²⁴ har skrivit om kriminaliseringen av barnfridsbrottet. William Berggren Sahlin²⁵ har utvärderat barnfridsbrottet på ett tidigt stadie, innan lagförslaget vann kraft den 26 maj 2021.

Carolina Överlien berör ämnet i sin bok *Våld i hemmet – barns strategier (2012)*, men även Linnéa Bruno & Zulmir Bečević i *Barn & Unga i utsatta livssituationer – perspektiv från forskning och praktik (2020)* och Björn Johansson & Åsa Källström i *Barns och ungas utsatthet (2019)*. De dyker alla djupt in i problematiken när just barn befinner sig i dessa utsatta situationer. Dessa böcker har varit viktiga för att visa på hur våld i nära relationer påverkar barn.

Min uppsats visar på hur rättstillämpningen har gjorts sedan brottet kom till.

1.8 Disposition

I följande kapitlet eftersträvar jag att, med hjälp av förarbetena, fastställa gällande rätt och lagreglering av barnfridsbrottet för att läsaren ska få en förståelse för brottet. Kapitel tre utgörs av rättsfallsstudien där domstolens bedömningar och mina egna kommentarer presenteras. I kapitel fyra gör jag sedan en analys av rättsfallen, rättsläget och besvarar frågeställningarna. Jag kommer även återge min åsikt de lege ferenda.

---

²⁴ Grevåker (2021) Borta bra, hemma värst En undersökning av det föreslagna barnfridsbrottet utifrån principer för kriminalisering.

²⁵ Sahlin (2020) Våld och brott inför barn – En utvärdering av det föreslagna barnfridsbrottet.

2 Undersökning av gällande rätt; Barnfridsbrottet

2.1 Allmän grundläggande straffrätt

I inledningen visade jag på varför förutsebarhetsprincipen är viktig, här kommer jag klargöra för de grundläggande mekanismerna när det kommer till gärningar, kriminalisering och påföljd inom straffrätten.

Ett brott är en gärning för vilket straff är föreskrivet, se 1 kap. 1 § brottsbalken (1962:700). I Sverige bygger straffteorin på en allmänprevention, detta för att genom straff visa på att vissa gärningar är klandervärda utifrån normen.²⁶ Straffskalorna grundar sig på brottets klandervärdhet eller förkastlighet, medan påföljdssystemet bygger på proportionalitet och med denna förutsebarhet, konsekvens och likvärdighet.²⁷

Enligt rättsvetenskapen ska kriminalisering företas endast som en sista lösning i samhället (Ultima ratio).²⁸ Straffhotet i lagen är lagstiftarens sista verktyg för att förmå medborgare till ett beteende i samma moraliska, normativa vägledning som riksdagen eller regeringen anser folket bör ta.²⁹ Kriminalisering bör komma i fråga endast om det finns något objekt av värde att skydda, likväl av ett intresse som är skyddsvärt.³⁰ Det är viktigt att förhålla sig återhållsamt i användandet av kriminalisering och därför har det formulerats fyra huvudsakliga problemområden i detta sammanhang: intresse, skada, förstadiet och effektivitet.³¹ Dessa finns för att lättare problematisera vid kriminalisering.

De vedertagna principerna för kriminalisering är följande:

---

²⁶ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren, (2018), s. 24.

²⁷ Ibid. s. 24 f.

²⁸ Jareborg (2001), s. 46.

²⁹ Lernestedt (2003), s. 15 ff.

³⁰ Ibid. s. 128.

³¹ Ibid. s. 30.

1. *Ett beteende kan föranleda påtaglig skada eller fara.*
2. *Alternativa sanktioner står inte till buds, skulle inte vara rationella eller skulle kräva oproportionerligt höga kostnader.*
3. *Straffsanktion krävs med hänsyn till gärningens allvar.*
4. *Straffsanktion ska utgöra ett effektivt medel för att motverka det icke önskvärda beteendet.*
5. *Rättsväsendet ska ha resurser för att klara av den eventuellt ytterligare belastning som kriminaliseringen innebär.³²*

Nedan redogör jag för argumentation runt kriminaliseringen av barnfridsbrottet och dess bakomliggande skyddsvärden.

2.1.1 Barnfridsbrottets kriminalisering

Barnfridsbrottet utgår ifrån gärningar som skadar barns hälsa. Dessa kan beskrivas genom att barnen försätts i en utsatt ställning när närstående utövar brottsliga handlingar mot varandra vilka leder till att barns frihet eller frid angrips. Beteendet, handlingen mot offret, är inte i första hand riktat mot barnet. Det blir i stället genom gärningen som på ett indirekt sätt, genom barnets bevitnande, drabbar barnet och detta beteende *kan* orsaka stor skada.

Barns rätt att leva och växa upp utan att behöva bevittna våld i nära relationer, som lagstiftningen pekar på, får anses vara ett särskilt skyddsvärt intresse och därför går utanför de vanliga normerna för straffbeläggning.³³ Det är ovanligt att en indirekt gärning som denna blir straffbelagd.³⁴

I förarbetena beaktades även frågan om dubbelbestraffning. Eftersom gärningspersonen redan straffas för grundbrottet som förövas, skulle det eventuellt kunna ses som en dubbelbestraffning att personen även bestraffas för barnfridsbrottet. Utredningen för lagförslaget menar emellertid att en straffbestämmelse om bevitnande har ett annat skyddsintresse än grundbrottet.³⁵

---

³² SOU 1992:61, s. 104 ff.

³³ SOU 2019:32, s. 179 f.

³⁴ Lernestedt, (2003) s. 101–126.

³⁵ SOU 2019:32 s. 185.

Kriminaliseringen av barnfridsbrottet fokuserar på en annan del av agerandet än det som omfattar förövandet av grundbrottet, nämligen det hänsynslösa i att exponera ett barn för brott. I frågan om barnaga har den normerade synen på misshandel av barn i uppfostrande syfte ändrats till något som vi idag anser förkastligt. Genom att kriminalisera utsättandet, att barn bevittnar våld eller andra brottsliga handlingar mellan närstående, bör det förhoppningsvis leda till liknande resultat och att människor inser hur skadligt det är för barn att uppleva våld i nära relationer.³⁶ Det skulle på alla sätt förändra livskvalitén för dessa barn till det bättre.³⁷

I utredningen anses slutligen att kriminaliseringen av bevittnande bör ge en normerande effekt, såsom exemplet med barnaga, och medföra en strängare syn på att utsätta barn för denna sorts skadliga upplevelser.³⁸

I det följande beskrivs utformningen av brottet.

2.2 Utformning

Barnfridsbrottet har utformats som ett fridsbrott och placerades därför i 4 kap. brottsbalken. Lagstiftaren inleder paragrafen med en uttömmande katalog för brott som, om bevittnat av barn, utgör en brottslig gärning (se 4 kap. 3§ första stycket Brottsbalken (1962:700)). Dessa brott är sådana som, när en närstående utsätter en annan närstående för dem, lämnar barnet i en känslomässigt övergiven och skyddslös situation.³⁹ Barn som upplever våld av och/eller mot omsorgspersoner löper större risk att drabbas av ångest, depression, posttraumatisk stress och beteendeproblem än barn som inte upplever sådana situationer.⁴⁰ Med barn avses personer under 18 år.⁴¹ Eftersom målsägande inte fyllt 18 år ska förundersökningen bedrivas särskilt skyndsamt, se 2 a § förundersökningskungörelsen (1947:948).

---

³⁶ Lidberg & Wiklund (2004) s. 267.

³⁷ SOU 2019:32, s. 182.

³⁸ Ibid. s. 185.

³⁹ Prop. 2020/2021:170 s. 15.

⁴⁰ Ibid. s.15.

⁴¹ Ibid. s. 45.

De båda brotten, grundbrottet och barnfridsbrottet, ska prövas under en och samma rättegång. Detta för att upprätthålla de mänskliga rättigheter som följer av *ne bis in idem*, ”icke två gånger i samma sak”, se artikel 4 Tilläggsprotokoll 7 EKMR och 30 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken (1942:740). Avslutningsvis i paragrafen har det utformats en särskild strängare straffskala för grovt brott där domstolen ska beakta om det ”*har varit av mycket allvarlig art eller om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet*” (se 4 kap. 3§ tredje stycket Brottsbalken (1962:700)).

Nedan följer en förklaring av brottets struktur samt dess rekvisit.

2.2.1 Bevittna

I andra stycket av barnfridsbrottet utgör ”bevittna”, som innebär att ett barn ska ha ”sett eller hört” grundbrottet, det första rekvisitet vid bedömningen av brottet. Åklagarmyndigheten anförde i sitt remissvar att bevissvårigheter kan uppkomma när barnet ligger och sover och sedan vaknar.⁴² Underinstanserna ansåg inte att en sådan ordning skulle leda till problem i rättstillämpningen, vilket senare visas på i uppsatsen.

Ett antal remissinstanser däribland Bris, Barnombudsmannen och Rädda Barnen ansåg att ”uppleva” vore mer ändamålsenligt än ”bevittna”.⁴³ Regeringen däremot instämmer med utredningens slutsats att den straffrättsliga kontexten kräver en tydlig avgränsning. Enligt regeringen och utredningen skulle ”upplevelser” få ett allt för vidsträckt omfång.⁴⁴ De pekar på att ”se eller höra” redan är inarbetat i praxis, och ger därmed en klarare avgränsning.⁴⁵ Lagrådet menade på att det är tillräckligt med ordet ”bevittna”, men att författningskommentaren beträffande rekvisitet måste förtydligas.⁴⁶

Rekvisitet ”bevittna” ska enligt förarbetena ges följande betydelse:

1. Barnet ska ha sett eller hört den brottsliga gärningen.

---

⁴² Åklagarmyndighetens remissvar till SOU 2019:32.

⁴³ Bris, Barnombudsmannen, Rädda Barnens remissvar till SOU 2019:32.

⁴⁴ Prop. 2020/21:170 s. 23 f.

⁴⁵ Ibid. s. 24.

⁴⁶ Ibid. s. 24.

2. Barnet ska på något sätt uppfattat händelseförloppet genom de moment i gärningen som gör den straffbar.
3. Hela händelseförloppet behövs inte ha bevittnats.
4. Ett spädbarn som är i sin mammas famn när mamman blir utsatt anses ha bevittnat.
5. Även om ett barn som har en icke normativ funktionsvariation upplevt hot av arten utåtagerande och högljutt bråk, men inte förstår innebörden, ska det anses som bevittnat.
6. Dock om hotet är lågmält och på ett språk som barnet inte förstår, ska det inte anses som bevittnat.
7. Insikt hos barnet för de brott som återfinns i brottskatalogen är inte heller nödvändigt.
8. Barnet behöver inte vara i samma rum eller samma plats där brottet utövas.
9. Barn som vet att våld och andra brottsliga gärningar är på gång kan utveckla skyddsmekanismer. När barnet själv vidtar åtgärder för att slippa bevittna men stannar kvar hemma, kan de anses bevittnat gärningen.⁴⁷

2.2.2 Närstående

I bestämmelsens andra stycke finns även rekvisitet ”närstående eller tidigare närstående till både gärningsmannen” och offret, se 4 kap. 3§ andra stycket BrB (1962:700). I förarbetena står det att ledning till rekvisitet bör hämtas från straffbestämmelsen i grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning, men att bedömningen görs utifrån barnets perspektiv.⁴⁸

Med närstående avses barnets föräldrar, men även nya partners till förälder, bonussyskon och barnets syskon. Därutöver kan andra släktingar anses ingå i kretsen om de har en stark känslomässig anknytning till barnet

---

⁴⁷ Ibid. s. 24.

⁴⁸ Ibid. s. 21.

eller om de kan ses som en omsorgsperson till barnet. Om någon av ovanstående bor eller har bott tillsammans med den minderårige, talar också detta för ett närstående.⁴⁹ Närstående kan alltså var en lite större skara människor än vad som kan tänkas vid första anblick. Regeringen ansåg för att ansvar ska aktualiseras för barnfridsbrottet är det tillräckligt att brott begås, som står med i brottskatalogen i lagstiftningen, mot och av en närstående till barnet.⁵⁰ Jämfört med att ha ett rekvisit som tar sikte på relationen mellan de inblandade.

2.2.3 Den straffbara gärningen

Utredningen anförde att straffbarheten skulle träffa gärningen som är ämnad att skada barnets ”trygghet och tillit”[min kurs.].⁵¹ Flera remissinstanser, däribland Svea hovrätt och Åklagarmyndigheten, invände kraftigt mot detta och ansåg att det snarare bör framgå uttryckligen vilka brottsliga gärningar som det ska vara straffbart att låta barn bevittna.⁵² Resultatet ser vi i lagtexten där en brottskatalog infördes. För brottskatalogen togs utgångspunkt i likhet med straffbestämmelserna i grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning, vilka ligger i linje med utredningens förslag om tillämpningsområde.⁵³ Dessa innehåller bland annat brott som mord, misshandel, olaga hot och ofredande. Listan som sedermera följer i paragrafen är uttömmande.⁵⁴

Vidare gjordes bedömningen av utredningen att barn även tar skada av att bevittna våldtäkt och skadegörelse. Utredningen ansåg att även försök till dessa brott ska omfattas av brottskatalogen. Dessutom ansåg den att det *inte* behövs göras en rekvisitsprövning ifall det faktiskt varit ägnat att skada

---

⁴⁹ Ibid. s. 21–22.

⁵⁰ Ibid. s. 23.

⁵¹ Ibid. s. 25.

⁵² Ibid. s. 25 f.

⁵³ Ibid. s. 26.

⁵⁴ Bexar, Brottsbalken (1962:700) 4 kap. 3 §, Karnov (JUNO) (besökt den 8 december 2021).

barnet. Skadan presumeras genom bevittnade.⁵⁵ Alla dessa punkter bejakades och lagstiftningen fick sedermera denna uppbyggnad och tillämpning.

2.2.4 Uppsåt

För straffansvar för bevittnandebrottet fordras att gärningspersonen har begått gärningen med uppsåt, det måste vara fråga om åtminstone likgiltighetsuppsåt. Det krävs uppsåt dels för grundbrottet, dels för den omständighet att barnet bevittnat brottet.⁵⁶

2.2.5 Konkurrensfrågor

Konkurrensfrågorna har inte beaktats något vidare i förarbetena. Det ringa som finns och hamnat i lagkommentaren är citerat nedan.

Barnfridsbrott och grovt barnfridsbrott kan ingå som en del i ett åtal för grov fridskränkning enligt 4 kap. 4 a §. I sådana fall ska inte dömas särskilt för barnfridsbrott och grovt barnfridsbrott eftersom straffskalan för grov fridskränkning är strängare.⁵⁷

Nedanför redovisar jag för påföljdsbestämmelserna.

2.2.6 Påföljd

Vid påföljdsbestämmande för ringa brott döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Vid normalgraden av brott döms gärningsmannen till fängelse i högst två år och vid grovt brott lägst nio månader och högst fyra år. Försök, förberedelse och stämpling till ringa, normal eller grovt barnfridsbrottet är ej straffbelagt.⁵⁸

---

⁵⁵ Prop. 2020/21:170 s. 27.

⁵⁶ Ibid. s. 27.

⁵⁷ Bäcklund, Johansson, Trost, Träskman, Wennberg, Wersäll, Brottsbalken (1 jun. 2021, Version 19, JUNO), kommentar till 4 kap. 3 § under rubriken *Konkurrensfrågor*.

⁵⁸ Ibid, under rubriken *Försök m.m.*

3 Rättsfallsstudie

3.1 Inledning

Kapitlet består av en studie av rättsfall varav jag analyserar sex domar vars innehåll ter sig intressant ur ett förutsebarhetsperspektiv. Som tidigare nämnts finns inga vägledande prejudikat på ämnet, därför är målen från underinstanser.

I min redovisning framgår i stora drag vad som förekommit under huvudförhandlingarna. I några av fallen inkluderas även delar av förundersökningen. Detta för att åklagaren behövt använda sig av materialet för att bygga sin framläggning då vittnesmål och annan bevisning från målsägandes håll under själva huvudförhandlingen varit sparsamt eller icke tillfredställande.

Undantag för omedelbarhetsprincipen som gäller för huvudförhandlingar får göras när det kommer till barn under 15 år. Barnen behöver alltså inte vara på plats, utan åklagaren får använda sig av filmade förhör i brottmålsfrågor.⁵⁹ Vidare följer efter varje fall en redogörelse av domstolens bedömning och mina egna kommentarer.

3.2 B 2540-21 ”Trovärdigt vittne?”

3.2.1 Domstolens bedömning

Grundbrotten i detta mål är misshandel vid flera tillfällen av fadern riktat mot modern, dottern och en brorson till fadern. Alla målsägande bedömdes som trovärdiga av tingsrätten i sina vittnesmål.⁶⁰ Dock är det viss misshandel mot mamman och dottern som inte finnes styrkt från dotterns vittnesmål, trots att

---

⁵⁹ Sutorius (2003), s. 336.

⁶⁰ Mål B 2540–21 s. 14 f.

dottern berättar om det i både förhör och under huvudförhandlingen.⁶¹ Modern nämner det i förhöret, men det finns oklarheter om det förekommer i hennes utsago under huvudförhandlingen.⁶²

Detta ledde till att endast ett tillfälle av barnfridsbrottet blir utdömt, gärningen som den yngre brodern bevittnar när hans syster blir dragen i håret av sin far. Domstolen slår fast att dottern är närvarande vid stora delar av händelseförloppet, men inte själva misshandelsgärningen.⁶³ Vidare gör domstolen bedömningen att dottern har ”upplevt” misshandel och med 29 kap. 2 § 8 punkten brottsbalken (1962:700) skärper tingsrätten påföljden. Fadern döms för tre tillfällen av misshandel; mot modern, dottern och brorsonen. Ett tillfälle av barnfridsbrott mot sin yngsta son.

3.2.2 Egna kommentarer

I Prop. 2020/21:170 s.45 står det specifikt:

”Det krävs däremot inte att hela händelseförloppet har bevittnats. Det är inte heller nödvändigt att barnet befinner sig i samma rum eller ens på samma plats som den som begår den bevittnade gärningen eller den som utsätts för den.”

Tänkvärt här är den bedömning som tingsrätten slår fast vid att dottern som var närvarande under stora delar av händelserna som utspelar sig, ser och hör det som utspelar sig i huset, men att det inte kan bevisas att hon bevittnat den styrkta misshandeln; därmed faller hennes rätt till straffrättslig gottgörelse.⁶⁴ Tingsrätten gör i stället bedömning att med påföljdsbestämmelsen av 29 kap. 2 § 8 punkten BrB (1962:700) och ordet ”upplevt” ge fadern ett strängare straff.⁶⁵

Trots att dottern ansågs vara ett trovärdigt vittne av tingsrätten, fälls inte fadern för barnfridsbrottet i denna yrkan. Dock har jag svårt att höra, när jag lyssnat på inspelningen, om mamman vidare styrker det under själva huvudförhandlingen. Bevisfrågan blir det avgörande i detta fall, beaktansvärt

---

⁶¹ Mål B 2540–21, Shane Amedi målsägande, inspelning 1.

⁶² FUP 5000-K876475-21 s.63.

⁶³ Mål B 2540–21 s. 18 f.

⁶⁴ Ibid. s. 18 f.

⁶⁵ Ibid. s. 20.

är hur tingsrätten argumenterar åt å ena sidan att de målsägande är trovärdiga medan dotterns vittnesmål å andra sidan inte kan styrkas.

I målet förs bevisföringen till största del genom vittnesmål från målsägande. Det finns även några bilder på skadorna som målsägande blivit utsatta för.

3.3 B 7539-21 "Sovande barn"

3.3.1 Domstolens bedömning

Grundbrotten i detta mål är misshandel och det olaga hot som fadern utsatte modern för. Det framgår i domen att barnen "*rimligen inte kan ha undgått att uppfatta den misshandel som pågick främst i vardagsrummet och att de rimligen även uppfattade hotet*", trots att barnen måste ha sovit när misshandeln startade.⁶⁶ Det är dock oklart om barnen faktiskt sett något våld. Barnen ska direkt i efterhand sett resultaten av misshandeln på modern. Det som inte är styrkt här är ifall barnen uppfattade de omständigheterna som medförde att det olaga hotet rubricerades som grovt brott.⁶⁷

Som tingsrätten såg det finns i detta fall en vittnesgill historia från ett barn som endast var sex år. Han berättade om när pappan kom väldigt nära modern med kniven, sedan framför sonen att han *inte* sett händelsen eller att hans lillasyster sett kniven mot modern. Han uppgav även att han såg lite av när fadern slog modern.⁶⁸ Åklagaren måste ha redovisat för detta under huvudförhandlingen.

I detta fall framstår tingsrättens uttalande som att barnen inte sett något, men har bevittnat genom att höra.⁶⁹ Detta styrktes också av faderns och moderns uppgifter i målet, som medger att sonen flera gånger öppnat dörren till sovrummet.⁷⁰ Fadern döms till två fall av barnfridsbrott, ett fall av

---

⁶⁶ Mål B 7539-21 s. 14 f.

⁶⁷ Ibid. s. 15.

⁶⁸ FUP 5000-K899100-21 s.13 ff.

⁶⁹ Ibid. s. 17.

⁷⁰ Mål B 7539-21 s. 10.

misshandel, ett fall av olaga hot och ett fall av grovt olaga hot. Straffet blev 1 års fängelse.

3.3.2 Egna kommentarer

Trots att barnen från början av förloppet låg och sov blir uppsåtsrekvisitet uppfyllt. Just den sovande delen var något som remissinstansen Åklagarmyndigheten under remissgången var orolig för att det skulle kunna leda till bevisproblem.⁷¹ Detta löser dock tingsrätten med hjälp av att göra en rimlighetsbedömning, vilket är ett allmänt verktyg som domstolen kan använda sig av vid omständighetsbedömning.⁷²

Tingsrätten kom även fram till att barnen inte sett något av våldet, trots att vittnesutsago från den äldre sonen⁷³ och modern⁷⁴ vars vittnesmål uppger att sonen öppnat dörren flera gånger in till vardagsrummet där gärningen begicks. Emellertid ansågs det styrkt att barnen hört misshandeln och hoten. Målsägandes vittnesutsago och skadorna på modern var de som låg till största grund för bevisningen, men även den äldsta sonens uttalande, fast han endast var sex år.⁷⁵

Bevisen går lite isär, men från ett förutsebarhetsperspektiv kan det följaktligen inte te sig konstigt att det blir en fällande dom i detta fall. Det som gör att fadern inte döms för grovt barnfridsbrott, utan endast barnfridsbrottet, är faktumet att det inte går att säkerställa om barnen faktiskt uppfattade kniven mot modern, även efter sexåringens uttalande.

---

⁷¹ Åklagarmyndighetens remissvar på SOU 2019:32

⁷² NJA 2003 s. 591.

⁷³ FUP 5000-K899100-21 s.13 ff.

⁷⁴ Mål B 7539–21 s. 10.

⁷⁵ Ibid. s.10 ff.

3.4 B 2787-21 "Psykosen"

3.4.1 Domstolens bedömning

I detta mål hade styvfadern förmodligen fått en psykos och i sin vanföreställning attackerat modern med en kniv vilken träffat henne i bakhuvudet.⁷⁶ Enligt moderns utsago sker detta när hon försöker skydda sin dotter.⁷⁷ Grundbrottet döms i detta fall till "försök till mord".⁷⁸ Dottern har ett talfel och verkade inte vilja delge någon information under förhöret.⁷⁹

Tingsrätten fann att dottern varit närvarande i lägenheten, då hon hade blod på sig från modern.⁸⁰ Det är inte bevisat att dottern var närvarande när hugget i huvudet inträffade; tingsrätten går dock vidare i sin framställning och säger att "*hon inte kunnat undgå att höra, möjligen, se vad som hände*".⁸¹ Av de fem vuxna som var på plats den aktuella dagen har ingen styrkt att dottern var i närheten eller såg det som skede, styvfadern döms likväl till grovt barnfridsbrott i detta fall.⁸²

3.4.2 Egna kommentarer

Mot sitt nekande och utan vittnen som stödjer moderns version döms styvfadern till grovt barnfridsbrott. Tingsrätten gjorde ingen utläggning om varför det var grovt, mer än att syfta till grundbrottet vars karaktär var "*en mycket allvarlig gärning*".

Jag undrar var de egentliga bevisen finns att flickan "bevittnade" händelsen? Hon hade blod på sig från modern, men detta kan ha skett efter själva händelseförloppet. Från ett förutsebarhetsperspektiv ter det sig svårförståeligt att styvfadern blev dömd till "grovt barnfridsbrott" utan vidare bevis eller vittnen. Det tingsrätten går på här är att dottern hade blod på sig.

---

⁷⁶ Mål B 2787–21 s. 9.

⁷⁷ Ibid. s. 9 f.

⁷⁸ Ibid. s. 14.

⁷⁹ Ibid. s. 7.

⁸⁰ Ibid. s. 13.

⁸¹ Ibid. s. 13.

⁸² Ibid. s. 13 f.

Det kan i sig var traumatiskt, men om det når upp till rekvisiten ter sig inte helt självklart.

3.5 B 13323-21 ”Konkurrens”

3.5.1 Domstolens bedömning

I detta rättsfall hade styvfadern hotat och misshandlat sin partner och misshandlat sonen. Misshandeln av sonen inträffade när han gick emellan och försökte skydda sin moder.⁸³ Styvfadern döms därför för misshandeln mot sin partner samt misshandeln och barnfridsbrottet mot sonen. Tingsrätten argumenterade att brotten har olika skyddsintresse för gärningarna och att det ska därför dömas i konkurrens, även om det skett vid samma gärningstillfälle.⁸⁴

3.5.2 Egna kommentarer

Tingsrätten gjorde bedömningen att barnfridsbrottet skulle konkurrera brottet misshandel och tog där med tillvara på sonens straffrättsliga rättigheter. Domen förkunnas i kongruens med förarbetena. Jämförelsevis om tingsrätten hade konsumerat misshandeln hade sonens chans för upprättelse uteblivit.

3.6 B 2245-21 ”Yxmålet”

3.6.1 Domstolens bedömning

Gärningsmannen i detta fall har en sexåring dotter, som han är fader till men inte vårdnadshavare, gemensamt med modern som båda blev målsägande. Både modern och dottern förkunnade ingen utsaga under förhör, då de inte ville att mannen skulle åka i fängelse.⁸⁵ Deras utsago var i stället från kvällen då det aktuella gärningstillfället inträffade och deras vittnesmål som då

---

⁸³ Mål B 13323–21 s. 14 f.

⁸⁴ Ibid. s. 17.

⁸⁵ Mål B 2245–21 s. 9.

avlades till polisen.⁸⁶ Det var vittnesmålen från brottsplatsen som tingsrätten grundade sin dom på, vilka åklagaren måste lagt fram under huvudförhandlingen.

I målet styrktes att gärningsmannen hotat modern och dottern med en yxa.⁸⁷ Åklagaren yrkade på grovt olaga hot och barnfridsbrottet. Tingsrätten hävdade att grundbrottet mot modern, det olaga hotet, som dottern inte bara bevittnat utan även själv blivit utsatt för var del av samma gärning. Med detta säkerställande gjorde tingsrätten bedömningen att eftersom dottern både bevittnat och blivit utsatt för samma brott uppfylldes skyddsintresset för barnfridsbrottet. Följaktligen ansågs skyddsintresset uppfyllt för barnfridsbrottet, och ingen konkurrens skedde.⁸⁸ Gärningsmannen dömdes därför inte för barnfridsbrottet utan endast för grovt olaga hot mot modern och dottern.

3.6.2 Egna kommentarer

Det som är intressant i detta mål är att tingsrätten valde att konsumera brottet i stället som i föregående mål, konkurrera det. Dessa till synes lika fall döms olika. Det är lätt att se hur tingsrätten argumenterar för sin sak, men svårt att förstå resultat efter att ha tittat på förarbetena om varför barnfridsbrottet kom till. Intentionen med barnfridsbrottet är att ta vara på barns straffrättsliga rättigheter.⁸⁹ När straffbuden i huvudsak har samma kriminalpolitiska utgångspunkt kan detta tala för att ett av brotten bör konsumeras.⁹⁰ Det finns en viss angelägenhet att lagstiftaren klargör lösningen av konkurrensfrågor i förarbetet för att instanserna lättare ska kunna ta en korrekt ståndpunkt och att förutsebarhet uppnås.⁹¹ Genom att konsumera brottet ges inte ett

---

⁸⁶ Ibid. s. 7 f.

⁸⁷ Ibid. s. 8.

⁸⁸ Mål B 2245–21 s.8 f.

⁸⁹ Prop. 2020/21 s. 14.

⁹⁰ Ulväng, Asp, Jareborg (2013) s. 486.

⁹¹ Ågren, Leijonhufvud, Wennberg (2018) s. 183.

uppmärksammande av barnets utsatthet vilket inte kan varit tanken som regeringen hade i att åsyfta med lagen.⁹²

Sahlin lägger fram tesen i sin uppsats om att när domstolen bedömer om ett barn som *”bevittnat eller upplevt ett brott har utsatts för misshandel eller”* dylik, konkurrerar grundbrottet bort barnfridsbrottet eller konsumerar brottet.⁹³ Konsumtionstesen verka ha fallit in i detta fall.

3.7 B 14477-21 ”Husbranden”

3.7.1 Domstolens bedömning

Fadern hade förtärt alkohol och hotat att bränna upp sin fru och huset de delade. När modern ringde SOS Alarm fångades vissa delar av hotet upp, vilket sedermera användes under huvudförhandlingen. Den yngre sonen hörde vad som skedde, men förstod inte språket på vilket hoten uttalades.⁹⁴ Däremot uppfattade sonen de hotfulla uttalandena mot modern; något i form med *”jag kommer förstöra ditt liv jag kommer lämna dig med ingenting”*.⁹⁵

Sonen befann sig inte i samma rum, men det fanns inget tvivel om att han kunnat undgå att höra vad fadern skrikit till modern.⁹⁶ Den äldre sonen uppgav att fadern inte uttalat något hotfullt, men dessa uppgifter stämmer inte med vad fadern uppgav i sin vittnesutsago. Den äldre sonen ansågs inte trovärdig då han försökt tona ned omständigheternas allvar.⁹⁷ Fadern dömdes till olaga hot mot modern och barnfridhetsbrott mot den yngre sonen.

3.7.2 Egna kommentarer

Till bevis och framläggning av materialet är detta en förhållandevis enkel dom. Det beaktansvärda i detta mål var att pojken inte helt förstått vad fadern

---

⁹² Prop. 2020/21:170 s. 14.

⁹³ Sahlin (2020) s. 40 f.

⁹⁴ FUP 5000-K1089128-21 s. 46.

⁹⁵ Ibid. s. 40.

⁹⁶ Mål B 14477–21 s.7.

⁹⁷ Ibid. s. 5.

sagt, men har definitivt uppfattat det hotfulla i vad som uttrycktes. Det är detta som tingsrätten väljer att lägga tyngd vid i sin dom. Enligt förarbetena:

”Det är tillräckligt att det visas att barnet sett eller hört de moment som omfattas av gärningen”⁹⁸

Barnen behöver följaktligen inte förstå vad som faktiskt har sagts. Utan snarare att barnet upplevt stämningen. Även fast barnet har ”sett eller hört” faller en viss emfasens på ”upplevt”. Jämförelsevis från förarbetet, att om barnet inte uppfattat hotet och det varit lågmält, anses det var tveksamt om brottet ”bevittnats”.⁹⁹

---

⁹⁸ Prop. 2020/21:170 s. 25.

⁹⁹ Ibid. s. 24.

4 Analys

4.1 Inledning

Varför är det viktigt att reda ut vad rättstillämpningen är? Det är angeläget för att säkerställa rättssäkerheten i samhället, vilket är en viktig del av en fungerande demokrati. Det krävs att förarbetena är välarbetade och förutsebara för att domstolen ska kunna skipa rätt på ett adekvat sätt och att det finns en samstämmighet i deras utlåtanden för att inte godtycklighet ska förekomma. Lagen ska skrivas på ett korrekt och tydligt sätt för att avgränsningar ska kunna göras så att en konsekvent domstolsprocess ser till att alla involverade känner sig säkra över att rättssystemet fungerar på ett likvärdigt sätt.

4.1.1 Det utökade straffet

Att straffa någon för något en tredje person bevittnat går utanför den vanliga straffrätten och kriminaliseringen av brott.¹⁰⁰ Med barnfridsbrottet blir det i princip en indirekt skada på en tredje person. I likhet med flera remissinstanser anser jag att det är ett skyddsvärt intresse som tas tillvara på genom kriminaliseringen av gärningen som utgör barnfridsbrottet även fast det kan anses få en vittgående täckning. Eftersom skyddsintresset för barn är så pass högt, är min bedömning att det inte är ett problem.

4.2 Min bild av domstolens argumentation

När jag analyserade fallen med yrkan på barnfridsbrottet, noterade jag olika utfall av argumentationen från de olika domstolarna. Då det i slutändan blir frågan om bevisläget, är det inte alltid enkelt att se i domsluten hur domstolen argumenterat. Jag uppfattade olika attityder till beviskravet. I ett

---

¹⁰⁰ SOU 2013:38, s. 427 ff.

av fallen finns ett dömande som framstod som en mycket strikt form av ”utom rimligt tvivel”, i ett annat fall fann jag ett mer avslappnat synsätt på detta beviskrav.

Nedan redogör jag för resultatet av detta.

4.2.1 Högt och lågt beviskrav

Ett exempel på den mer strikta formen av beviskravet finns i mål B 2540–21, ”Trovärdigt vittne?”. I vilket fadern misshandlade flera personer i familjen och blev dömd för barnfridsbrott mot yngsta sonen. Efter att lyssnat på vittnesutsago och hört målsägande under huvudförhandling, gjorde tingsrätten bedömningen att rekvisiten för barnfridsbrottet ej blivit täckta. Tingsrätten använde sig av 29 kap. 2 § 8 punkten BrB (1962:700) vid påföljdsbestämmelsen eftersom barnfridsbrottet inte var styrkt. Därmed kunde de öka straffvärdet, med utfallet att dottern inte fick någon upprättelse men fadern fick ett strängare straff. Om barnfridsbrottet haft ordet ”upplevt” i stället för ”bevittnat” hade dottern kunnat få den upprättelse som lagen syftar till att ge. Eftersom tingsrätten då täckt rekvisitet på ett mer självklart vis.

I mål B 2787–21 fann jag inga, enligt mig, starka bevis för att dottern hade varit närvarande under själva angreppet. Det blod hon hade på sig hade kunnat hamna på henne även efter själva angreppet. Dotterns vittnesmål var icke existerande och tingsrätten fick ingen hjälp under huvudförhandlingen av målsägande. Utfallet blev ändå att fadern dömdes för grovt barnfridsbrott.

Vidare analyserar jag konsumtions och konkurrensfrågor som har uppstått i några av fallen.

4.2.2 Konsumtion och konkurrens

I mål B 2245–21 där gärningsmannen hotar både modern och dottern med en yxa, dömde domstolen inte till barnfridsbrottet eftersom de ansåg att skyddsintresset redan var uppfyllt.

Likheter finns med målet B 13323–21, ”Konkurrens”. Här var omständigheterna liknande förevarande fall. Fadern misshandlar både modern och sonen. Skillnaden är misshandel i detta fall och olaga hot i förevarande. När föräldrarna bråkade kom sonen i mål B 13323—21 och

dottern i mål B 2245—21 mellan sina föräldrar, vilket gör att de utsätts för både barnfridsbrottet och den direkta gärningen av grundbrottet. I mål B 13323—21 argumenterade domstolen att misshandel och barnfridsbrottet, i samstämmighet med rättspolitiska övervägande kring skyddsintresset i barnfridsbrottet, konkurrerade även fast det var samma gärningstillfälle.¹⁰¹ Jämförelsevis konsumerades brottet i mål B 2245—21 och tingsrätten i det målet argumenterar för att det olaga hotet utgör samma gärning därför ”måste det skyddsintresse” för barnfridsbrottet vara uppfyllt.¹⁰²

Jag anser att både konsumtion och konkurrens borde utredas vidare för detta brott, för att oförutsebarhet inte ska uppkomma.

4.3 Slutsats

4.3.1 Samlade bilden av rättsfallen och rättsläget

Genom mitt arbete har jag fått uppfattningen att det är svårt att få en konkret bild av hur domstolen dömer och tolkar förarbetena. Jag menar att detta resultat framkommer eftersom det inte finns någon hänvisning från Högsta domstolen.

Utan prejudikat tolkar underinstanserna förhållandevis fritt från varandra och i till synes lika fall blir utfallet olika.

4.3.2 Legalitetssprincipen och förutsebarheten

Likhet inför lagen är en mänsklig rättighet som återfinns i svensk lag under 1 kap. 9 § RF. Det åligger dock i sista hand domaren i varje enskilt fall att tolka och tillämpa normerna, även när rättsreglerna är oklara.¹⁰³ En total förutsebarhet är omöjlig att uppnå, men en strävan därefter är ett måste för ett rättssäkert samhälle. För att varje människa ska kunna göra ett avvägt val

---

¹⁰¹ Mål B 13323—21, s. 17.

¹⁰² Mål B 2245—21 s. 9.

¹⁰³ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren, (2018), s. 27.

genom sitt agerande, är förutsebarhet en viktig förutsättning i utformandet av lagen.¹⁰⁴

Jag har haft för avsikt att belysa konsekvenser som uppkommer när lagstiftaren inte begrundat mer ingående de svåra tolkningar som kan förkomma i ett brottmål som innehåller barnfridsbrottet. Som jag har påvisat med fallen som blivit behandlade i rättsfallsstudien argumenterar tingsrätterna för både konsumtion och konkurrens i till synes lika fall. Förarbeten bör utformas på ett mer klart och tydligt sätt. Att formulera en lag genom förarbeten på ett sätt som inte verkar uppnå obestämthetsförbudet, utan i stället lämnar en väldigt stor del för instanserna själva att ta ställning till, kan inte helt stå i överensstämmelse med ett rättssäkert rättssystem. Jag hävdar att detta är något som uppstår eftersom förarbetena inte är tillräckligt tydligt formulerade. Lagstiftaren bör inte lagstifta ett sätt så att oklarheter uppkommer.

Det man även måste observera när man har med straffrätt att göra är legalitetsprincipen vilken gör att rättsregler ska tolkas restriktivt. Utrymmet för fristående rättspolitiska bedömningar ska inte göras av domstolarna utan detta är ett jobb för lagstiftaren. En princip som måste iakttas för att rättssäkerheten ska behållas i ett demokratiskt samhälle.¹⁰⁵

4.3.3 Skyddsintresset för barnfridsbrottet

Vid målet B 2245—21, ”Yxmålet”, anser jag i motsatts till tingsrätten att det är två olika skyddsintressen som behandlas. Relationen till den närstående och kränkningen av barnets personliga integritet vid olaga hot som det handlar om och därför tas inte det korrekta skyddsintresset tillvara. Jag argumenterar att skyddsintresset för barnfridsbrottet är just ”tillit och trygghet” till närstående(indirekt). Det är alltså beteendet som specifikt skadar det skyddsintresse som blir det viktiga, då olaga hot också är ett beteendebrott men där skyddsintresset snarare handlar om barnets personliga

---

¹⁰⁴ Asp, Ulväng & Jareborg, (2013), s. 52.

¹⁰⁵ Nääv & Zamboni (2018), s. 31.

integritet(direkt). I barnfridsbrottet är det först genom grundbrottet(indirekt) och barnets närvaro som det blir riktat mot barnet.

Jag hävdar att, i just detta fall, då det föreligger grund för ett grovt barnfridsbrott att det egentligen borde ha konkurrerats.¹⁰⁶ Jag menar på att åklagaren yrkade fel vid rubricering och att domstolen inte uppmärksammat konkurrensreglerna i förarbetena om barnfridsbrottet. Jag hävdar att ett grovt brott har begåtts i detta fall och bevisläget var som sådant att rekvisiten hade varit uppfyllda, vilket i sådant fall borde ha lett till konkurrens och inte konsumtion som utfallet blev. Det är dock mina egna tankar.

I ”Trovärdigt vittne?” gör tingsrätten på ett lite annorlunda sätt och lägger en straffskärpning på brottet i stället, då de inte anser att rekvisiten täcker för barnfridsbrottet.

4.3.4 De lege ferenda

Efter att ha undersökt hur lagtexten är utformad och hur förarbetena ser ut, med de domar som har kommit sedan lagen trätt i kraft, finner jag att det uppkommer problem med likhetsprincipen redan i ordet ”bevittna”. Precis som Barnombudsmannen i deras remiss till SOU 2020/21:170 anser jag att lagen behöver utvärderas. Att ändra ordet ”bevittna” till ”uppleva” för att barn upplever våldet som varit och far illa av upplevelsen, inte endast bevittnadet.¹⁰⁷ Detta för att barn känner av stämningen efter något har hänt och det påverkar dem i allra högsta grad, exempelvis blåmärken på en närstående.¹⁰⁸ Lagstiftaren ansåg dock att om ordet ”uppleva” skulle använts i stället skulle lagen inte ha avgränsats på ett tydligt sätt från det straffbara beteendet.¹⁰⁹ I detta håller inte jag med. I vidare förarbete skulle lagstiftaren kunnat precisera vad ”uppleva” innefattar då det skulle ha blivit en ny juridisk term.

---

¹⁰⁶ Jmf Prop. 2020/21:170 s. 31., Prop. 1997/98:55 s. 80.

¹⁰⁷ Barnombudsmannens remissvar till SOU 2019:32, s. 2.

¹⁰⁸ Prop. 2020/21:170 s. 23.

¹⁰⁹ Ibid. s. 23.

Som jag förstår det är syftet att skydda barn i utsatta situationer och ge dem ett straffrättsligt skydd. Görs detta verkligen fullt ut, om inte lagen täcker in alla de svåra situationer som förekommer? Brå¹¹⁰, Brottsofferjouren¹¹¹, Roks¹¹², Rädda barnen¹¹³, Unizon¹¹⁴ och VKV¹¹⁵ för en liknande argumentation.

Såsom påvisat i rättsfallsstudien har tingsrätten i mål 2540—21 inte bedömt att åklagaren hade styrkt barnfridsbrottet, utan vid påföljdsbestämmelsen använder instansen sig av 29 kap. 2§ BrB (1962:700) för att skärpa straffet som en försvårande omständighet. Då tingsrätten ansåg att misshandeln skadade tryggheten och tilliten hos barnen. Om ”upplevt” hade varit rekvisitet i stället för ”bevittna” hade då denna dom sett annorlunda ut? Påföljden för gärningsmannen blir ett föga strängare straff med samma utgångspunkt, ”skada tryggheten och tilliten hos ett barn”, men utan att en upprättelse infinner sig.

Det är inte alltid enkelt att förstå hur de olika tingsrätterna kommer fram till tolkningarna, ett vägledande prejudikat hade gjort mycket för rättstillämpningen.

---

¹¹⁰ Brottsförebyggande rådets remissvar till SOU 2019:32, s. 2 f.

¹¹¹ Brottsofferjourens remissvar till SOU 2019:32.

¹¹² Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sveriges remissvar till SOU 2019:32, s. 2.

¹¹³ Rädda barnens remissvar till SOU 2019:32, s.3.

¹¹⁴ Unizons remissvar till SOU 2019:32.

¹¹⁵ VKV:s remissvar till SOU 2019:32.

Käll- och litteraturlista

Offentligt tryck

Kommittédirektiv

Dir. 2021:29 Nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

Propositioner

Prop. 2020/21:170 Barn som bevittnar brott

Prop. 1997/98:55 Kvinnofrid

Statens offentliga utredningar

SOU 1992:61 Ett reformerat åklagarväsende

SOU 2013:38 Vad bör straffas? Del 2

SOU 2019:32 Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord

Remissvar till SOU 2019:32

Barnens rätt i samhället, Remissvar på SOU 2019:32, Dnr Ju2019/02172/L5, 16 september 2019

Barnombudsmannen, Remissvar på SOU 2019:32, Dnr Ju2019/02172/L5, 5 september 2019

Brottsförebyggande rådet, Remissvar på SOU 2019:32, Dnr Ju2019/02172/L5, 25 september 2019

Brottsofferjouren, Remissvar på SOU 2019:32, Dnr Ju2019/02172/L5

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks),
Remissvar på SOU 2019:32, Dnr Ju2019/02172/L5, 20 september 2019

Rädda Barnen, Remissvar på SOU 2019:32, Dnr Ju2019/02172/L5,
18 september 2019

Unizon, Remissvar på SOU 2019:32, Dnr Ju2019/02172/L5,
18 september 2019

Västra Götalandsregionens Kompetenscentrum om våld i nära relationer,
Remissvar på SOU 2019:32, Dnr Ju2019/02172/L5,
18 september 2019

Åklagarmyndigheten, Remissvar på SOU 2019:32, Dnr Ju2019/02172/L5,
27 september 2019

<https://www.regeringen.se/remisser/2019/06/remiss-av-sou-201932-strafrattsligt-skydd-for-barn-som-bevittnar-brott-mellan-narstaende-samt-mot-uppmaning-och-annan-psykisk-paverkan-att-bega-sjalvmord/> besökt 2021-11-30. Alla ovanstående remisser.

Förundersökningsprotokoll

FUP, diarienummer 5000-K1089128-21, Polisregion Väst

FUP, diarienummer 5000-K876475-21, Polisregion Öst

FUP, diarienummer 5000-K899100-21, Polisregion Stockholm

Inspelning från huvudförhandling

Shane Amedi, målsägande, inspelning 1

Litteratur

Asp, P, Ulväng, M & Jareborg, N, *Kriminalrättens grunder*, 2., omarb. uppl., Iustus, Uppsala, 2013

Jareborg, N, *Allmän kriminalrätt*, 4. uppl., Iustus, Uppsala, 2001

Lernestedt, C, *Kriminalisering – Problem och principer*, Iustus, Uppsala, 2003

Lidberg, L, Wiklund, N, *Svensk rättspsykiatri – Psykisk störning, brott och påföljder*, 2., omarb. uppl., Studentlitteratur, Stockholm, 2004

Nääv, M, Zamboni, M (Red.), *Juridisk Metodlära*, 2. uppl., Studentlitteratur, 2018

Peczenik, A, *Vad är rätt?: om demokrati, rättssäkerhet, etik och juridisk argumentation*, 1. uppl., Fritze, Stockholm, 1995

Leijonhufvud, M, Wennberg, S & Ågren, J, *Straffansvar*, 10., omarb. uppl., Norstedts Juridik, 2018

Sandgren, C, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, 5 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2021.

Sutorius, H, Kaldal, A, *Bevisprövning vid sexualbrott*, 1 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2003

Weinehall, *Att växa upp i våldets närhet*, s.113f, 1997, Umeå universitet, (I: Walker, L.E(1983) The battered woman syndrome study. I: D. Finkelhor, R. Gelles, C. Hotaling, & M. Straus (Eds.), *The dark side of families*. Beverly Hills, CA: Sage, s 31–48.)

Överlien, C, *Våld i hemmet – barns strategier*, 1. uppl., Gleerups Utbildning, Malmö, 2012

Juridiska tidskrifter

Zila, J, Om rättssäkerhet, *SvJT* 1990 s. 284–305

Elektroniska källor

Delrapport 1: *Bedömning av pandemins konsekvenser för samhällets säkerhet*, <https://www.msb.se/siteassets/dokument/om-msb/vart-uppdrag/regeringsuppdrag/2021/delredovisning-1-bedomning-av-pandemins-konsekvenser-for-samhallets-sakerhet.pdf> (besökt 2021-11-20)

Bris årsrapport 2021:1, *Första året med pandemin Om barns mående och utsatthet*, https://www.bris.se/globalassets/om-bris/bris-rapport-2021/bris_ar_2020_webb_low1.pdf (besökt 2021-11-15)

Intergenerational transmission of child abuse and neglect: Real or detection bias?, Cathy Spatz Widom, Sally J. Czaja and Kimberly A. DuMont (March 26, 2015) <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25814584/>, (besökt 2021-11-27)

Juridiska uppsatser

Berggren Sahlin, W, *Våld och brott inför barn – En utvärdering av det föreslagna barnfridsbrottet*, 2020. Uppsala universitet

Grevåker, E, *Borta bra, hemma värst En undersökning av det föreslagna barnfridsbrottet utifrån principer för kriminalisering*, 2021. Lunds universitet

Rättsfallsförteckning

Tingsrätterna

Eskilstuna tingsrätt, mål B 2540–21, dom 2021-09-32

Göteborgs tingsrätt, mål B 13323–21, dom 2021-10-01

Göteborgs tingsrätt, mål B 14477–21, dom 2021-10-28

Luleå tingsrätt, mål B 2787–21, dom 2021-11-17

Solna tingsrätt, mål B 7539–21, dom 2021-09-14

Örebro tingsrätt, mål B 2245–21, dom 2021-08-31